REKOMMENDATIONER

KOMMISSIONENS REKOMMENDATION (EU) 2023/681

av den 8 december 2022

om processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade som är frihetsberövade före rättegång och om materiella förhållanden vid frihetsberövande

EUROPEISKA KOMMISSIONEN HAR ANTAGIT DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 292, och

av följande skäl:

(1) I enlighet med artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen ska unionen bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. I artiklarna 1, 4 och 6 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (*stadgan*) föreskrivs att människans värdighet är okränkbar och ska respekteras och skyddas, att ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och att var och en har rätt till frihet och säkerhet. I artiklarna 7 och 24 i stadgan stadfästs rätten till familjeliv och barnets rättigheter. I artikel 21 i stadgan föreskrivs att ingen får diskrimineras. I artiklarna 47 och 48 i stadgan erkänns rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol samt presumtionen för oskuld och rätten till försvar. I artikel 52 i stadgan föreskrivs att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter samt principerna om nödvändighet och proportionalitet.

(2) Medlemsstaterna är redan rättsligt bundna av Europarådets befintliga instrument om mänskliga rättigheter och förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, i synnerhet den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, protokollen till den konventionen, rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och 1987 års europeiska konvention till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Alla medlemsstater är dessutom parter i Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

(3) Ett antal icke rättsligt bindande instrument som mer specifikt behandlar rättigheterna för frihetsberövade personer måste också beaktas, särskilt följande: på FN-nivå finns FN:s minimiregler för behandling av fångar (*Nelson Mandela-reglerna*), FN:s minimiregler för icke frihetsberövande åtgärder (*Tokyoreglerna*), på Europarådets nivå finns rekommendation Rec(2006)2-Rev avseende de europeiska fängelsereglerna, rekommendation Rec(2006)13 om användning av häktning, villkoren för häktning och införande av garantier mot missbruk, rekommendation CM/Rec(2017)3 om de europeiska bestämmelserna om gemensamma sanktioner och åtgärder, rekommendation CM/Rec(2014)4 om elektronisk övervakning, rekommendation CM/Rec(2010)1 om Europarådets bestämmelser om skyddstillsyn samt Europarådets vitbok om överfulla fängelser.

(4) Dessutom finns det andra instrument som är inriktade på särskilda grupper av frihetsberövade personer, särskilt följande: på FN-nivå finns FN:s regler för skydd av frihetsberövade ungdomar och FN:s regler för behandlingen av kvinnliga fångar och ickefrihetsberövande åtgärder för kvinnliga förbrytare (*Bangkokreglerna*) samt FN:s konvention om barnets rättigheter, på Europarådets nivå finns rekommendation CM/Rec(2008)11 om de europeiska bestämmelserna för ungdomsbrottslingar som är föremål för påföljder eller åtgärder, rekommendation CM/Rec(2018)5 om barn med fängslade föräldrar, och rekommendation CM/Rec(2012)12 om utländska fångar, och på internationell icke-statlig nivå finns principerna för tillämpning av internationell människorättslagstiftning när det gäller sexuell läggning och könsidentitet (*Yogyakartaprinciperna*), som utarbetats av Internationella juristkommissionen och International Service for Human Rights.

(5) Europeiska unionens domstol har i domarna i målen Aranyosi och Căldăraru och efterföljande domar ([1]) erkänt vikten av förhållandena vid frihetsberövande inom ramen för det ömsesidiga erkännandet och tillämpningen av rådets rambeslut 2002/584/RIF ([2]) om en europeisk arresteringsorder. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har också uttalat sig om hur undermåliga förhållanden under frihetsberövandet påverkar tillämpningen av den europeiska arresteringsordern ([3]).

(6) I rådets slutsatser från december 2018 om främjande av ömsesidigt erkännande genom förstärkning av ömsesidigt förtroende uppmuntrades medlemsstaterna att använda alternativa åtgärder till frihetsberövande för att minska populationen i häkten och fängelser, och därigenom främja målet om social återanpassning och även ta itu med det faktum att ömsesidigt förtroende ofta hämmas av undermåliga förhållanden under frihetsberövandet och av problemet med överfulla fängelser ([4]).

(7) I rådets slutsatser från december 2019 om alternativa åtgärder till frihetsberövande åtog sig medlemsstaterna att vidta flera åtgärder på området frihetsberövande på nationell nivå, till exempel att anta alternativa åtgärder till frihetsberövande ([5]).

(8) I rådets slutsatser från juni 2019 om förebyggande och bekämpning av radikalisering i fängelser och om hantering av terrorbrottslingar och våldsamma extremistbrottslingar efter frigivning åtog sig medlemsstaterna att snarast vidta effektiva åtgärder på detta område ([6]).

(9) Europaparlamentet har under flera år uppmanat kommissionen att vidta åtgärder för att hantera frågan om materiella fängelseförhållanden och säkerställa att frihetsberövande före rättegång förblir en undantagsåtgärd som ska användas i enlighet med oskuldspresumtionen. Denna begäran upprepades i Europaparlamentets betänkande om den europeiska arresteringsordern ([7]).

(10) På kommissionens begäran och med finansiering från kommissionen har byrån för grundläggande rättigheter utvecklat en databas om förhållanden vid frihetsberövande, som lanserades i december 2019 och som är tillgänglig för allmänheten ([8]). Byråns databas över frihetsberövanden sammanställer information om förhållandena under frihetsberövande i alla medlemsstater. Med utgångspunkt i standarder, rättspraxis och övervakningsrapporter på nationell nivå, unionsnivå och internationell nivå informerar databasen om utvalda centrala aspekter av förhållandena under frihetsberövande, däribland cellutrymme, sanitära förhållanden, tillgång till hälso- och sjukvård och skydd mot våld.

(11) Tillgänglig statistik om den europeiska arresteringsordern visar att medlemsstater sedan 2016 i nästan 300 fall har vägrat eller skjutit upp verkställigheten av en order av skäl som rör en verklig risk för kränkning av de grundläggande rättigheterna, bland annat på grund av otillräckliga materiella förhållanden vid frihetsberövande ([9]).

(12) Nationella rättsliga myndigheter har begärt mer konkret vägledning om hur sådana fall ska hanteras. De problem som identifierats av rättstillämpare som utmaningar för det straffrättsliga samarbetet gäller bristen på harmonisering, spridning och brist på tydlighet när det gäller normer för frihetsberövande i hela unionen ([10]).

([1]) Domstolens dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru, C-404/15 och C-659/15 PPU, ECLI:EU:C:2016:198; domstolens dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft, C-220/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:589, och domstolens dom av den 15 oktober 2019, Dimitru-Tudor Dorobantu, C-128/18, ECLI:EU:C:2019:857.

([2]) Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1).

([3]) Bivolaru och Moldovan/Frankrike, dom av den 25 mars 2021, 40324/16 och 12623/17.

([4]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14540-2018-INIT/en/pdf

([5]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14075-2019-INIT/en/pdf

([6]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9727-2019-INIT/sv/pdf

([7]) (2019/2207 (INI)) som antogs den 20 januari 2021.

([8]) Besök https://fra.europa.eu/en/databases/criminal-detention.

([9]) Perioden 2016–2019. För närmare upplysningar, se: https://ec.europa.eu/info/publications/replies-questionnaire-quantitative-information-practical-operation-european-arrest-warrant_en.

([10]) Den 9:e omgången av ömsesidiga utvärderingar och slutsatser från högnivåkonferensen om den europeiska arresteringsordern, som anordnades av det tyska ordförandeskapet för Europeiska unionens råd i september 2020.

(13) Hälften av de medlemsstater som lämnade statistik till kommissionen om sina interneringspopulationer angav att de har problem med överbeläggning i sina anläggningar för frihetsberövande med en beläggningsgrad på mer än 100 procent. Den överdrivna eller onödiga användningen av och längden på frihetsberövande före rättegång bidrar också till fenomenet med överbeläggning i anläggningar för frihetsberövande, vilket allvarligt undergräver förbättringen av förhållanden under frihetsberövande.

(14) Det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller viktiga aspekter av frihetsberövande före rättegång, t.ex. användning av frihetsberövande som en sista utväg och omprövning av beslut om frihetsberövande före rättegång ([11]). Den maximala tidsfristen för frihetsberövande före rättegång varierar också från en medlemsstat till en annan, från mindre än 1 år till mer än 5 år ([12]). Under 2020 varierade den genomsnittliga längden på frihetsberövande före rättegång i de olika medlemsstaterna från 2 månader till 13 månader ([13]). Antalet intagna som frihetsberövas före rättegång som andel av den totala fängelsepopulationen varierar också avsevärt från en medlemsstat till en annan, från mindre än 10 % till mer än 40 % ([14]). Sådana stora skillnader förefaller omotiverade i ett gemensamt EU-område med frihet, säkerhet och rättvisa.

(15) I de senaste rapporterna från Europarådets kommitté till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning framhålls att vissa allvarliga problem kvarstår i vissa medlemsstater, såsom misshandel, olämpliga anläggningar för frihetsberövande samt brist på meningsfulla aktiviteter och lämplig hälso- och sjukvård.

(16) Dessutom fortsätter Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att döma medlemsstater för överträdelser av artikel 3 eller 5 i Europakonventionen i samband med frihetsberövande.

(17) Det stora antal rekommendationer som utarbetats av internationella organisationer på området frihetsberövande i brottmål innebär att dessa inte alltid är lättillgängliga för enskilda domare och åklagare i medlemsstaterna som måste bedöma förhållandena under frihetsberövanden innan de fattar sina beslut, antingen inom ramen för en europeisk arresteringsorder eller på nationell nivå.

(18) I unionen, och i synnerhet inom området med frihet, säkerhet och rättvisa, krävs det unionsspecifika miniminormer som är tillämpliga på alla medlemsstaters system för frihetsberövande för att stärka det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och underlätta ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden.

([11]) Se generaldirektoratet för rättsliga frågor och konsumentfrågor, *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study): Final rapport*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022, https://data.europa.eu/doi/10.2838/293366 (ej översatt till svenska); Generaldirektoratet för rättsliga frågor och konsumentfrågor, *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study): Annex 2, Country fiches*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022, https://data.europa.eu/doi/10.2838/184080.

([12]) Mindre än 1 år i Österrike, Tyskland, Danmark, Estland, Lettland, Sverige och Slovakien. Mellan 1 och 2 år i Bulgarien, Grekland, Litauen, Malta, Polen och Portugal. Mellan 2 och 5 år i Tjeckien, Frankrike, Spanien, Kroatien och Ungern. Mer än 5 år i Italien och Rumänien. Ingen tidsgräns i Belgien, Cypern, Finland, Irland, Luxemburg och Nederländerna.

([13]) Under 2020, från strax under 2 och en halv månad i Malta till nästan 13 månader i Slovenien. Genomsnitt per medlemsstat: Österrike – 2,9 månader, Bulgarien – 6,5 månader, Tjeckien – 5,1 månader, Estland – 4,7 månader, Finland – 3,7 månader, Grekland – 11,5 månader, Ungern – 12,3 månader, Irland – 2,5 månader, Italien – 6,5 månader, Litauen – 2,8 månader, Luxemburg – 5,2 månader, Malta – 2,4 månader, Nederländerna – 3,7 månader, Portugal – 11 månader, Rumänien – 5,3 månader, Slovakien – 3,9 månader, Slovenien – 12,9 månader, Spanien – 5,9 månader. Inga uppgifter fanns tillgängliga för 2020 för Belgien, Danmark, Frankrike, Lettland, Polen, Tyskland, Kroatien, Cypern och Sverige.

([14]) Mindre än 10 % i Bulgarien, Tjeckien och Rumänien och mer än 45 % i Luxemburg under 2019.

(19) För att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system och på så sätt stärka ömsesidigt erkännande av avgöranden i straffrättsliga frågor har i synnerhet sex åtgärder för processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden redan antagits: Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU ([15]), 2012/13/EU ([16]), 2013/48/EU ([17]), (EU) 2016/343 ([18]), (EU) 2016/800 ([19]) och (EU) 2016/1919 ([20]), samt kommissionens rekommendation av den 27 november 2013 om processuella garantier för sårbara misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden ([21]). Dessa åtgärder syftar till att säkerställa att misstänkta och tilltalade personers processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden respekteras, även när de är frihetsberövade före rättegång. I detta syfte innehåller dessa direktiv särskilda rättssäkerhetsgarantier för frihetsberövade misstänkta och tilltalade. Direktiv (EU) 2016/800 innehåller särskilda bestämmelser om villkoren för frihetsberövande före rättegång för barn. Dessa bestämmelser syftar till att skydda barnens välbefinnande när de är föremål för en sådan tvångsåtgärd. Det är nödvändigt att komplettera de normer för processuella rättigheter som fastställs i dessa direktiv och i rekommendationen från 2013 samt, när det gäller direktiv (EU) 2016/800, relevanta normer för materiella förhållanden för barn som är frihetsberövade före rättegång.

(20) Kommissionen strävar efter att konsolidera och bygga vidare på de miniminormer som fastställts inom ramen för Europarådet och i rättspraxis från domstolen och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I detta syfte är det nödvändigt att tillhandahålla en översikt över utvalda miniminormer för processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade som är frihetsberövade före rättegång och materiella förhållanden under frihetsberövande inom centrala prioriterade områden för straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna.

(21) När det gäller processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade som är frihetsberövande före rättegång bör vägledningen i denna rekommendation omfatta viktiga normer för användning av frihetsberövande före rättegång som en sista utväg och de alternativ som finns till frihetsberövande, grunder för frihetsberövande före rättegång, krav på beslut av rättsliga myndigheter, regelbunden omprövning av frihetsberövande före rättegång, hörande av misstänkta eller tilltalade personer för beslut om frihetsberövande, effektiva rättsmedel och rätt att överklaga, längden på frihetsberövande före rättegång och erkännande av tid som tillbringats som frihetsberövad före rättegång i form av tidsavdrag från den slutliga domen.

(22) När det gäller materiella förhållanden vid frihetsberövande bör vägledning ges om viktiga normer på områdena inkvartering, placering av intagna, hygien och sanitet, näring, system för frihetsberövande vad gäller motion och aktiviteter utanför cellerna, arbete och utbildning, hälso- och sjukvård, förebyggande av våld och misshandel, kontakt med omvärlden, tillgång till rättsligt bistånd, förfaranden för framställningar och klagomål samt inspektioner och övervakning. Vidare bör vägledning ges för att skydda rättigheterna för personer för vilka frihetsberövande innebär en särskilt utsatt situation, såsom kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning eller allvarliga hälsotillstånd, hbtqi-personer och utländska medborgare, samt för att förebygga radikalisering i fängelser.

([15]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden, (EUT L 280, 26.10.2010, s. 1).

([16]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden, (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1).

([17]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet (EUT L 294, 6.11.2013, s. 1).

([18]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden, (EUT L 65, 11.3.2016, s. 1).

([19]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/800 av den 11 maj 2016 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden (EUT L 132, 21.5.2016, s. 1).

([20]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1919 av den 26 oktober 2016 om rättshjälp för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och för eftersökta personer i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder (EUT L 297, 4.11.2016, s. 1).

([21]) EUT C 378, 24.12.2013, s. 8.

(23) Frihetsberövande före rättegång bör alltid användas som en sista utväg på grundval av en bedömning från fall till fall. Så många mindre restriktiva åtgärder som möjligt bör göras tillgängliga som alternativ till frihetsberövande (alternativa åtgärder) och tillämpas där så är möjligt. Medlemsstaterna bör också säkerställa att beslut om frihetsberövande före rättegång inte är diskriminerande och inte automatiskt fattas för misstänkta och tilltalade personer på grundval av vissa egenskaper, såsom utländsk nationalitet.

(24) Lämpliga materiella förhållanden vid frihetsberövande är grundläggande för att skydda frihetsberövade personers rättigheter och värdighet och för att förhindra brott mot förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling (misshandel).

(25) För att säkerställa lämpliga normer för frihetsberövande bör medlemsstaterna förse varje intagen med ett minsta personligt levnadsutrymme i enlighet med rekommendationerna från Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och i enlighet med rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

(26) Personer som är frihetsberövade löper särskild risk för våld, misshandel och social isolering. För att garantera deras säkerhet och stödja deras sociala återanpassning bör placeringen och separationen av intagna ta hänsyn till skillnader vad gäller system för frihetsberövande samt behovet av att skydda intagna i särskilt utsatta situationer mot övergrepp.

(27) System för frihetsberövande bör inte i onödan begränsa intagnas rörelsefrihet inom anläggningen för frihetsberövande och deras tillgång till motion, utomhusutrymmen och meningsfulla aktiviteter och social interaktion; detta så att de ska kunna upprätthålla sin fysiska och psykiska hälsa och att deras sociala återintegrering ska kunna främjas.

(28) Offer för brott som begås under frihetsberövandet har ofta begränsad tillgång till rättslig prövning trots staternas skyldighet att tillhandahålla effektiva rättsmedel i fall där deras rättigheter har kränkts. I linje med målen för EU:s strategi för brottsoffers rättigheter (2020–2025) rekommenderas medlemsstaterna att säkerställa effektiva rättsmedel vid kränkningar av intagnas rättigheter samt skydds- och stödåtgärder. Rättsligt bistånd och mekanismer för att lämna in framställningar och klagomål bör vara lättillgängliga, konfidentiella och effektiva.

(29) Medlemsstaterna bör ta hänsyn till de särskilda behoven hos särskilda grupper av intagna, däribland kvinnor, barn, äldre, personer med funktionsnedsättning eller allvarliga hälsotillstånd, hbtqi-personer, personer med minoritetsbakgrund vad gäller ras eller etniskt ursprung och utländska medborgare, vid alla beslut som rör frihetsberövande av personer ur dessa grupper. I synnerhet när barn frihetsberövas måste barnets bästa alltid komma i främsta rummet.

(30) När det gäller terrorbrottslingar och våldsamma extremistbrottslingar bör medlemsstaterna vidta effektiva åtgärder för att förhindra radikalisering i fängelser och genomföra strategier för rehabilitering och återanpassning med tanke på den risk som terrorbrottslingar och våldsamma extremistbrottslingar eller brottslingar som radikaliserats i fängelset utgör och det faktum att ett antal av dessa brottslingar kommer att friges inom en kort tidsperiod.

(31) Endast en översikt över utvalda normer ges i denna rekommendation och den bör beaktas mot bakgrund av, och utan att den påverkar tillämpningen av, den mer detaljerade vägledningen i Europarådets normer och rättspraxis från domstolen och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Den påverkar inte befintlig unionslagstiftning eller dess framtida utveckling. Den påverkar inte heller den tolkning av unionens lagstiftning som EU-domstolen kan komma att göra.

(32) Denna rekommendation bör också underlätta verkställigheten av europeiska arresteringsorder enligt rambeslut 2002/584/RIF samt erkännande av domar och verkställighet av påföljder enligt rådets rambeslut 2008/909/RIF ([22]) om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder.

([22]) Rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder (EUT L 327, 5.12.2008, s. 27).

(33) Rekommendationen är fullt förenlig med och främjar de grundläggande rättigheter som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Den syftar särskilt till att främja respekten för människans värdighet, rätten till frihet, rätten till familjeliv, barnets rättigheter, rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol samt oskuldspresumtionen och rätten till försvar.

(34) Hänvisningar i denna rekommendation till lämpliga åtgärder för att säkerställa faktisk tillgång till rättslig prövning för personer med funktionsnedsättning bör förstås mot bakgrund av rättigheterna och skyldigheterna enligt Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, i vilken Europeiska unionen och alla dess medlemsstater är parter. Dessutom bör det säkerställas att om personer med funktionsnedsättning frihetsberövas under straffrättsliga förfaranden har de, på samma villkor som andra, rätt till garantier i enlighet med internationell människorättslagstiftning och ska behandlas i enlighet med målen och principerna i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att man tillhandahåller skälig anpassning för särskilda behov och säkerställer tillgänglighet.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS FÖLJANDE.

SYFTET MED REKOMMENDATIONEN

1. I denna rekommendation fastställs riktlinjer för hur medlemsstaterna ska vidta effektiva, lämpliga och proportionella åtgärder för att stärka rättigheterna för alla misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden som är frihetsberövade, både när det gäller de processuella rättigheterna för personer som är frihetsberövade före rättegång och de materiella förhållandena vid frihetsberövande, i syfte att säkerställa att frihetsberövade personer behandlas med värdighet, att deras grundläggande rättigheter upprätthålls och att de frihetsberövas endast som en sista utväg.

2. Genom denna rekommendation konsolideras de normer som fastställts inom ramen för befintlig politik på nationell nivå, unionsnivå och internationell nivå när det gäller rättigheterna för personer som frihetsberövas till följd av straffrättsliga förfaranden, som är av central betydelse för det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna.

3. Medlemsstaterna får utvidga riktlinjerna i denna rekommendation för att ge en högre skyddsnivå. En sådan högre skyddsnivå bör inte utgöra något hinder för det ömsesidiga erkännande av rättsliga avgöranden som denna vägledning är avsedd att underlätta. Skyddsnivån bör aldrig understiga de normer som anges i stadgan och Europakonventionen, så som dessa tolkas i rättspraxis från domstolen och Europadomstolen.

DEFINITIONER

4. I denna rekommendation avses med *frihetsberövande före rättegång* varje period av frihetsberövande av en misstänkt eller tilltalad i straffrättsliga förfaranden enligt beslut av en rättslig myndighet, vilken sker före en fällande dom. Det bör inte omfatta det inledande frihetsberövande som utförs av en polis eller en brottsbekämpande tjänsteman (eller någon annan som är behörig att agera) i syfte att förhöra eller säkra den misstänkte eller tilltalade till dess att ett beslut om frihetsberövande har fattats.

5. I denna rekommendation avses med *alternativa åtgärder* mindre restriktiva åtgärder som ett alternativ till frihetsberövande.

6. I denna rekommendation avses med *intagna* personer som frihetsberövats före rättegång och dömda personer som avtjänar ett fängelsestraff. Med *anläggning för frihetsberövande* avses varje fängelseanläggning eller annan anläggning för intagna enligt definitionen i denna rekommendation.

7. I denna rekommendation avses med *barn* en person under 18 år.

8. I denna rekommendation avses med *ung vuxen* en person som är över 18 men under 21.

9. I denna rekommendation avses med *personer med funktionsnedsättning*, i enlighet med artikel 1 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

ALLMÄNNA PRINCIPER

10. Medlemsstaterna bör endast använda frihetsberövande före rättegång som en sista utväg. Alternativa åtgärder till frihetsberövande bör föredras, särskilt om brottet endast är belagt med ett kort fängelsestraff eller om gärningsmannen är ett barn.

11. Medlemsstaterna bör se till att intagna behandlas med respekt och värdighet och i enlighet med sina respektive skyldigheter i fråga om mänskliga rättigheter, inbegripet förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i enlighet med artikel 3 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

12. Medlemsstaterna uppmanas att hantera frihetsberövande på ett sätt som underlättar den sociala återanpassningen av intagna, i syfte att förhindra återfall.

13. Medlemsstaterna bör tillämpa denna rekommendation utan åtskillnad av något slag, exempelvis på grund av ras eller etniskt ursprung, hudfärg, kön, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, förmögenhet, börd eller annan status.

MINIMINORMER FÖR PROCESSUELLA RÄTTIGHETER FÖR MISSTÄNKTA OCH TILLTALADE SOM ÄR FRIHETSBERÖVADE FÖRE RÄTTEGÅNG

Frihetsberövande som en sista utväg och alternativ till frihetsberövande

14. Medlemsstaterna bör endast besluta om frihetsberövande före rättegång om det är absolut nödvändigt och som en sista utväg, med vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall. I detta syfte bör medlemsstaterna tillämpa alternativa åtgärder där så är möjligt.

15. Medlemsstaterna bör anta en presumtion till förmån för frigivning. Medlemsstaterna bör kräva att de behöriga nationella myndigheterna bär bevisbördan för att visa behovet av åläggande av frihetsberövande före rättegång.

16. För att undvika olämpligt åläggande av frihetsberövande före rättegång bör medlemsstaterna tillhandahålla så många alternativa åtgärder som möjligt, såsom de alternativa åtgärder som nämns i rådets rambeslut 2009/829/RIF ([23]) om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande.

17. Sådana åtgärder kan t.ex. vara a) åtagande att vid behov inställa sig inför en rättslig myndighet när så krävs, att inte blanda sig i rättskipningen och inte ägna sig åt ett särskilt beteende, inbegripet sådant som ingår i ett yrke eller en viss anställning; b) krav på daglig eller periodisk rapportering till en rättslig myndighet, polis eller annan myndighet; c) krav på att acceptera tillsyn av ett organ som utsetts av den rättsliga myndigheten; d) krav på att acceptera elektronisk övervakning; e) krav på bosättning på en viss adress, med eller utan villkor om vilka timmar som ska tillbringas där; f)

([23]) Rådets rambeslut 2009/829/RIF av den 23 oktober 2009 om tillämpning mellan Europeiska unionens medlemsstater av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande (EUT L 294, 11.11.2009, s. 20).

krav på att inte lämna eller beträda angivna platser eller distrikt utan godkännande; g) krav på att inte träffa angivna personer utan godkännande; h) krav på överlämnande av pass eller andra identitetshandlingar; i) krav på att tillhandahålla eller säkra ekonomiska garantier eller andra former av garantier för gott uppförande i väntan på rättegång.

18. Om en finansiell säkerhet har fastställts som ett villkor för frisläppande bör medlemsstaterna dessutom kräva att beloppet står i proportion till den misstänktes eller tilltalades medel.

Skälig misstanke och skäl till frihetsberövande före rättegång

19. Medlemsstaterna bör endast besluta om frihetsberövande före rättegång på grundval av en skälig misstanke, fastställd genom en noggrann bedömning från fall till fall, om att den misstänkte har begått brottet i fråga, och de bör begränsa de rättsliga grunderna för frihetsberövande före rättegång till a) risken för avvikande, b) risken för återfall i brott, c) risken för att den misstänkte eller tilltalade blandar sig i rättskipningen, eller d) risken för hot mot den allmänna ordningen.

20. Medlemsstaterna bör se till att fastställandet av eventuella risker grundas på de enskilda omständigheterna i fallet, men att särskild hänsyn tas till a) det påstådda brottets art och svårighetsgrad, b) det straff som kan komma att utdömas vid fällande dom, c) den misstänktes ålder, hälsa, karaktär, tidigare fällande domar och personliga och sociala omständigheter, och i synnerhet dennes anknytning till samhället, samt d) den misstänktes uppförande, särskilt hur han eller hon har fullgjort de skyldigheter som kan ha ålagts honom/henne under tidigare straffrättsliga förfaranden. Det faktum att den misstänkte inte är medborgare i, eller inte har någon annan anknytning till, det land där brottet antas ha begåtts räcker inte i sig för att dra slutsatsen att det föreligger en flyktrisk.

21. Medlemsstaterna uppmuntras att besluta om frihetsberövande före rättegång endast för brott som medför ett fängelsestraff på minst 1 år.

Motivering av beslut om frihetsberövande före rättegång

22. Medlemsstaterna bör se till att varje beslut av en rättslig myndighet om frihetsberövande före rättegång, om förlängning av frihetsberövande före rättegång eller om att införa alternativa åtgärder är vederbörligen motiverat och hänvisar till den misstänktes eller tilltalades särskilda omständigheter som motiverar frihetsberövandet. Den berörda personen bör få en kopia av beslutet, som också bör innehålla skälen till att alternativ till frihetsberövande före rättegång inte anses lämpliga.

Periodisk omprövning av frihetsberövande före rättegång

23. Medlemsstaterna bör se till att en rättslig myndighet regelbundet granskar om de grunder på vilka en misstänkt eller tilltalad är frihetsberövad före rättegång fortfarande föreligger. Så snart skälen för att frihetsberöva personen inte längre föreligger bör medlemsstaterna se till att den misstänkta eller tilltalade personen friges utan onödigt dröjsmål.

24. Medlemsstaterna bör tillåta att en regelbunden omprövning av beslut om frihetsberövande före rättegång inleds på begäran av den tilltalade eller, på eget initiativ, av en rättslig myndighet.

25. Medlemsstaterna bör i princip begränsa tidsintervallet mellan omprövningar till högst 1 månad, utom i de fall då den misstänkte eller tilltalade har rätt att när som helst lämna in en ansökan om frigivning och få ett beslut om denna ansökan utan onödigt dröjsmål.

Hörande av den misstänkte eller tilltalade

26. Medlemsstaterna bör se till att en misstänkt eller tilltalad person hörs personligen eller genom ett juridiskt ombud via en kontradiktorisk muntlig förhandling innan den behöriga rättsliga myndigheten fattar ett beslut om frihetsberövande före rättegång. Medlemsstaterna bör se till att beslut om frihetsberövande före rättegång fattas utan onödigt dröjsmål.

27. Medlemsstaterna bör upprätthålla den misstänktes eller tilltalades rätt till rättegång inom rimlig tid. Medlemsstaterna bör särskilt se till att fall där frihetsberövande före rättegång har ålagts behandlas skyndsamt och med vederbörlig omsorg.

Effektiva rättsmedel och rätten att överklaga

28. Medlemsstaterna bör garantera att misstänkta eller tilltalade som är frihetsberövade kan vända sig till en domstol som är behörig att kontrollera att frihetsberövandet av dem är lagligt och, när så är lämpligt, att besluta om att de ska friges.

29. Medlemsstaterna bör ge misstänkta eller tilltalade som är föremål för ett beslut om frihetsberövande före rättegång rätt att överklaga ett sådant beslut och informera dem om denna rätt när beslutet fattas.

Längden på frihetsberövande före rättegång

30. Medlemsstaterna bör se till att frihetsberövandet före rättegång inte är längre än, och inte är oproportionerligt långt i förhållande till, det straff som kan utdömas för det berörda brottet.

31. Medlemsstaterna bör se till att längden på frihetsberövandet före rättegång inte strider mot en frihetsberövad persons rätt att bli prövad inom rimlig tid.

32. Medlemsstaterna bör prioritera fall där en person är frihetsberövad före rättegång.

Avdrag av tid som tillbringats som frihetsberövad före rättegång från den slutliga domen

33. Medlemsstaterna bör dra av eventuella perioder som en person har spenderat som frihetsberövad före fällande dom, inbegripet om dessa verkställs genom alternativa åtgärder, från längden på ett fängelsestraff som senare utdöms.

MINIMINORMER FÖR MATERIELLA FÖRHÅLLANDEN VID FRIHETSBERÖVANDE

Inkvartering

34. Medlemsstaterna bör tilldela varje intagen en yta på minst 6 m^2 i enskilda celler och minst 4 m^2 i celler med flera personer. Medlemsstaterna bör garantera att det absoluta minsta personliga utrymmet för varje intagen, inbegripet i en cell med flera personer, uppgår till motsvarande minst 3 m^2 yta per intagen. Om det personliga utrymme som är tillgängligt för en intagen är under 3 m^2 uppstår en stark presumtion om att artikel 3 i Europakonventionen har kränkts. Beräkningen av det tillgängliga utrymmet bör omfatta den yta som upptas av möbler, men inte den yta som upptas av sanitära anläggningar.

35. Medlemsstaterna bör se till att varje exceptionell minskning av den absoluta minimiytan på 3 m^2 per intagen är kortvarig, tillfällig och ringa och åtföljs av tillräcklig rörelsefrihet utanför cellen och lämplig verksamhet utanför cellen. Dessutom bör medlemsstaterna i sådana fall se till att de allmänna förhållandena för frihetsberövandet på anläggningen är lämpliga och att det inte finns några andra försvårande faktorer i förhållandena för den berörda personens frihetsberövande, såsom andra brister i strukturella minimikrav för celler eller sanitära anläggningar.

36. Medlemsstaterna bör garantera att intagna har tillgång till naturligt ljus och frisk luft i sina celler.

Placering

37. Medlemsstaterna uppmuntras till att och, när det gäller barn, bör säkerställa att så långt det är möjligt placera intagna på anläggningar för frihetsberövande i närheten av deras hem eller andra platser som lämpar sig för deras sociala återanpassning.

38. Medlemsstaterna bör se till att intagna som frihetsberövas före rättegång hålls åtskilda från dömda fångar. Kvinnor bör hållas åtskilda från män. Barn bör inte frihetsberövas tillsammans med vuxna, om det inte anses vara för barnets eget bästa.

39. När ett barn som är frihetsberövat fyller 18 år och, i lämpliga fall, för unga vuxna under 21 år, ska medlemsstaterna göra det möjligt att fortsätta att hålla denna person åtskild från andra frihetsberövade vuxna, om det är motiverat med hänsyn till den berörda personens personliga förhållanden, förutsatt att detta är förenligt med det som är bäst för barn som är frihetsberövade tillsammans med denna person.

Hygieniska och sanitära förhållanden

40. Medlemsstaterna bör se till att sanitära anläggningar alltid är tillgängliga och att de ger de intagna tillräcklig personlig integritet, inbegripet effektiv strukturell separation från boendeutrymmen i celler med flera personer.

41. Medlemsstaterna bör fastställa effektiva åtgärder för att upprätthålla god hygienstandard genom desinfektion och gasning. Medlemsstaterna bör dessutom se till att de intagna får tillgång till grundläggande sanitetsprodukter, inklusive bindor, och att varmt och rinnande vatten finns tillgängligt i celler.

42. Medlemsstaterna bör förse de intagna med lämpliga rena kläder och sängkläder och med medel för att hålla sådana föremål rena.

Näring

43. Medlemsstaterna bör se till att livsmedel tillhandahålls i tillräcklig mängd och av tillräcklig kvalitet för att tillgodose den intagnas näringsbehov och att livsmedel bereds och serveras under hygieniska förhållanden. Dessutom bör medlemsstaterna garantera att intagna alltid har tillgång till rent dricksvatten.

44. Medlemsstaterna bör förse de intagna med en näringsrik kost som tar hänsyn till deras ålder, funktionsnedsättning, hälsa, fysiska tillstånd, religion, kultur och karaktären på det arbete de utför.

Tid som tillbringas utanför cellen och utomhus

45. Medlemsstaterna bör tillåta att intagna tränar utomhus i minst 1 timme per dag och bör tillhandahålla rymliga och lämpliga anläggningar och lämplig utrustning för detta ändamål.

46. Medlemsstaterna bör tillåta intagna att tillbringa en rimlig tid utanför sina celler för att ägna sig åt arbete, utbildning och rekreationsverksamhet, vilket är nödvändigt för en lämplig nivå av mänsklig och social interaktion. För att förhindra en överträdelse av förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning bör medlemsstaterna se till att alla undantag från denna regel inom ramen för särskilda säkerhetsordningar och säkerhetsåtgärder, inbegripet isolering, är nödvändiga och proportionerliga.

Arbete och utbildning för intagna för att främja deras återintegrering i samhället

47. Medlemsstaterna bör investera i social rehabilitering av intagna, med beaktande av deras individuella behov. I detta syfte bör medlemsstaterna sträva efter att tillhandahålla användbart avlönat arbete. För att främja den intagnas framgångsrika återintegrering i samhället och på arbetsmarknaden bör medlemsstaterna prioritera arbete som inbegriper yrkesutbildning.

48. För att hjälpa intagna att förbereda sig för att friges och för att underlätta deras återintegrering i samhället bör medlemsstaterna se till att alla intagna har tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga utbildningsprogram (inklusive distansutbildning) som tillgodoser deras individuella behov samtidigt som deras ambitioner beaktas.

Hälso- och sjukvård

49. Medlemsstaterna bör garantera att intagna inom rimlig tid har tillgång till den medicinska hjälp, inbegripet psykologisk hjälp, de behöver för att upprätthålla sin fysiska och psykiska hälsa. I detta syfte bör medlemsstaterna se till att hälso- och sjukvården i anläggningar för frihetsberövande uppfyller samma normer som det nationella offentliga hälso- och sjukvårdssystemet, även när det gäller psykiatrisk behandling.

50. Medlemsstaterna bör tillhandahålla regelbunden medicinsk övervakning och uppmuntra vaccinationsprogram och program för hälsoscreening, inbegripet för överförbara (hiv, virushepatit B och C, tuberkulos och sexuellt överförbara sjukdomar) och icke-överförbara sjukdomar (särskilt cancerscreening), följt av diagnos och inledande av behandling när så krävs. Hälsoutbildningsprogram kan bidra till att förbättra screeningfrekvensen och hälsokunskaperna. Medlemsstaterna bör i synnerhet se till att särskild uppmärksamhet ägnas åt behandling av narkotikaberoende intagna, förebyggande och vård av infektionssjukdomar samt psykisk hälsa och förebyggande av självmord.

51. Medlemsstaterna bör kräva att en läkarundersökning genomförs utan onödigt dröjsmål i början av en period av frihetsberövande och efter en eventuell förflyttning av den intagna.

Förebyggande av våld och misshandel

52. Medlemsstaterna bör vidta alla rimliga åtgärder för att garantera intagnas säkerhet och förhindra alla former av tortyr eller misshandel. Medlemsstaterna bör särskilt vidta alla rimliga åtgärder för att se till att de personer som frihetsberövas inte utsätts för våld eller misshandel från personalens sida i anläggningen för frihetsberövande och att de behandlas med värdighet. Medlemsstaterna bör också kräva att personalen i anläggningen för frihetsberövande och alla behöriga myndigheter skyddar intagna från våld eller misshandel av andra intagna.

53. Medlemsstaterna bör se till att uppfyllandet av denna aktsamhetsplikt och all användning av våld från personalens sida i anläggningen för frihetsberövande övervakas.

Kontakt med omvärlden

54. Medlemsstaterna bör tillåta intagna att ta emot besök från sina familjer och andra personer, såsom juridiska ombud, socialarbetare och läkare. Medlemsstaterna bör också tillåta att intagna fritt kan kommunicera med sådana personer per brev och, så ofta som möjligt, per telefon eller andra kommunikationsformer, inbegripet alternativa kommunikationsmedel för personer med funktionsnedsättning.

55. Medlemsstaterna bör tillhandahålla lämpliga faciliteter för att ta emot familjebesök under barnvänliga förhållanden som är förenliga med kraven på säkerhet men mindre traumatiska för barn. Sådana familjebesök bör säkerställa att regelbundna och meningsfulla kontakter mellan familjemedlemmar bibehålls.

56. Medlemsstaterna bör överväga att möjliggöra kommunikation via digitala medel, såsom videosamtal, för att bland annat göra det möjligt för intagna att upprätthålla kontakten med sina familjer, ansöka om arbete, delta i utbildning eller söka inkvartering inför frigivningen.

57. Om intagna undantagsvis förbjuds att kommunicera med omvärlden bör medlemsstaterna se till att en sådan restriktiv åtgärd är strikt nödvändig och proportionell och inte tillämpas under en längre tidsperiod.

Rättsligt bistånd

58. Medlemsstaterna bör se till att intagna har faktisk tillgång till en advokat.

59. Medlemsstaterna bör respektera sekretessen vid möten och andra former av kommunikation, inbegripet juridisk korrespondens, mellan intagna och deras juridiska rådgivare.

60. Medlemsstaterna bör ge intagna tillgång till eller låta dem behålla handlingar som rör deras rättsliga förfaranden.

Framställningar och klagomål

61. Medlemsstaterna bör se till att alla intagna får tydlig information om de regler som gäller i deras särskilda anläggning för frihetsberövande.

62. Medlemsstaterna bör underlätta faktisk tillgång till ett förfarande som gör det möjligt för intagna att officiellt ifrågasätta aspekter av sitt liv som intagna. Medlemsstaterna bör särskilt se till att intagna fritt kan lämna in konfidentiella begäranden och klagomål om hur de behandlas, genom både interna och externa klagomålsmekanismer.

63. Medlemsstaterna bör se till att intagnas klagomål handläggs skyndsamt och omsorgsfullt av en oberoende myndighet eller domstol som har befogenhet att besluta om hjälpåtgärder, särskilt åtgärder för att sätta stopp för alla kränkningar av rätten att inte utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling.

Särskilda åtgärder för kvinnor och flickor

64. Medlemsstaterna bör ta hänsyn till kvinnors och flickors särskilda fysiska, yrkesmässiga, sociala och psykologiska behov samt hälso- och sjukvårdskrav när de fattar beslut som påverkar någon aspekt av kvinnors och flickors frihetsberövande.

65. Medlemsstaterna bör tillåta intagna att föda på ett sjukhus utanför anläggningen för frihetsberövande. Om ett barn ändå föds på anläggningen för frihetsberövande bör medlemsstaterna ordna med allt nödvändigt stöd och alla nödvändiga faciliteter för att skydda banden mellan mor och barn och trygga deras fysiska och psykiska välbefinnande, inbegripet lämplig hälso- och sjukvård före och efter förlossningen.

66. Medlemsstaterna bör tillåta intagna som har spädbarn att behålla sådana barn i anläggningen för frihetsberövande i den mån detta är förenligt med barnets bästa. Medlemsstaterna bör tillhandahålla särskild anpassning och vidta alla rimliga barnvänliga åtgärder för att säkerställa berörda barns hälsa och välbefinnande under hela verkställigheten av domen.

Särskilda åtgärder för utländska medborgare

67. Medlemsstaterna bör se till att utländska medborgare och andra intagna med särskilda språkliga behov har rimlig tillgång till professionella tolktjänster och översättningar av skriftligt material på ett språk som de förstår.

68. Medlemsstaterna bör se till att utländska medborgare utan onödigt dröjsmål informeras om sin rätt att begära kontakt och ges rimliga möjligheter att kommunicera med diplomatiska eller konsulära myndigheter från det land där de är medborgare.

69. Medlemsstaterna bör se till att information om rättsligt bistånd tillhandahålls.

70. Medlemsstaterna bör se till att utländska medborgare informeras om möjligheten att begära att verkställigheten av deras straff eller straffprocessuella tvångsmedel före rättegång överförs till det land där de är medborgare eller stadigvarande vistas, såsom enligt rambeslut 2008/909/RIF och rambeslut 2009/829/RIF.

Särskilda åtgärder för barn och unga vuxna

71. Medlemsstaterna bör se till att barnets bästa kommer i främsta rummet i alla frågor som rör frihetsberövande och att deras särskilda rättigheter och behov beaktas när beslut som påverkar någon aspekt av frihetsberövandet fattas.

72. För barn bör medlemsstaterna inrätta ett lämpligt och sektorsövergripande system för frihetsberövande som säkerställer och bevarar deras hälsa och fysiska, psykiska och känslomässiga utveckling, deras rätt till utbildning, ett faktiskt och regelbundet utövande av deras rätt till familjeliv och deras tillgång till program som främjar deras återintegrering i samhället.

73. All användning av disciplinära åtgärder, inbegripet isolering, användning av fängsel eller användning av våld, bör vara föremål för strikta nödvändighets- och proportionalitetsöverväganden.

74. När så är lämpligt uppmuntras medlemsstaterna att tillämpa systemet för frihetsberövande av minderåriga på unga brottslingar under 21 år.

Särskilda åtgärder för personer med funktionsnedsättning eller allvarliga medicinska tillstånd

75. Medlemsstaterna bör säkerställa att personer med funktionsnedsättning eller andra personer med allvarliga medicinska tillstånd får lämplig vård som är jämförbar med den som tillhandahålls av det nationella offentliga hälso- och sjukvårdssystemet och som tillgodoser deras särskilda behov. Medlemsstaterna bör särskilt se till att personer som diagnostiseras med tillstånd kopplade till psykisk ohälsa får specialiserad professionell vård, vid behov på specialiserade institutioner eller i särskilda delar av anläggningen för frihetsberövande under medicinsk övervakning, och att kontinuiteten i hälso- och sjukvården vid behov tillhandahålls för intagna inför frigivning.

76. Medlemsstaterna bör ägna särskild uppmärksamhet åt att tillgodose behoven hos och säkerställa tillgänglighet för intagna med funktionsnedsättning eller allvarliga medicinska tillstånd när det gäller materiella förhållanden vid frihetsberövande och systemen för frihetsberövande. Detta bör inbegripa tillhandahållande av lämpliga aktiviteter för sådana intagna.

Särskilda åtgärder för att skydda andra intagna med särskilda behov eller sårbarheter

77. Medlemsstaterna bör se till att frihetsberövande inte ytterligare förvärrar marginaliseringen av personer på grund av deras sexuella läggning, ras eller etniska ursprung eller religiösa övertygelser eller på någon annan grund.

78. Medlemsstaterna bör vidta alla rimliga åtgärder för att förhindra våld eller annan misshandel, såsom fysiska, psykiska eller sexuella övergrepp, som begås av personal i anläggningen för frihetsberövande eller av andra intagna mot personer på grund av deras sexuella läggning, ras eller etniska ursprung, religiösa övertygelser eller på någon annan grund. Medlemsstaterna bör se till att särskilda skyddsåtgärder tillämpas när det finns risk för sådant våld eller sådan misshandel.

Inspektion och övervakning

79. Medlemsstaterna bör underlätta regelbundna inspektioner utförda av en oberoende myndighet för att bedöma om anläggningar för frihetsberövande förvaltas i enlighet med kraven i nationell och internationell rätt. Medlemsstaterna bör i synnerhet bevilja obehindrat tillträde till kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och till nätverket av nationella preventionsorgan.

80. Medlemsstaterna bör bevilja nationella parlamentsledamöter tillträde till anläggningar för frihetsberövande och uppmuntras att bevilja liknande tillträde för ledamöter av Europaparlamentet.

81. Medlemsstaterna bör också överväga att anordna regelbundna besök på anläggningar för frihetsberövande och andra förvarsanläggningar för domare, åklagare och försvarsadvokater som en del av deras rättsliga utbildning.

Särskilda åtgärder mot radikalisering i fängelser

82. Medlemsstaterna uppmanas att genomföra en inledande riskbedömning för att fastställa vilka lämpliga system för frihetsberövande som ska tillämpas på intagna som misstänks eller har dömts för terroristbrott och våldsbejakande extremistbrott.

83. På grundval av denna riskbedömning kan dessa intagna placeras tillsammans i en separat terroristavdelning eller spridas ut bland den allmänna fängelsebefolkningen. I det senare fallet bör medlemsstaterna hindra sådana personer från att ha direkt kontakt med intagna i särskilt utsatta situationer.

84. Medlemsstaterna bör se till att ytterligare riskbedömningar regelbundet utförs av fängelseförvaltningen (för personer som misstänks eller döms för terroristbrott och våldsbejakande extremistbrott i början av frihetsberövandet, under frihetsberövandet och innan den intagna friges).

85. Medlemsstaterna uppmanas att tillhandahålla allmän medvetandehöjande utbildning för all personal och utbildning för specialiserad personal för att upptäcka tecken på radikalisering i ett tidigt skede. Medlemsstaterna bör också överväga att tillhandahålla ett lämpligt antal välutbildade andliga ledare som representerar en rad olika religioner.

86. Medlemsstaterna bör genomföra åtgärder som tillhandahåller program för rehabilitering, avradikalisering och avståndstagande i fängelser, som förberedelse inför frigivning, och program efter frigivningen för att främja återintegrering av intagna som dömts för terroristbrott och våldsbejakande extremistbrott.

ÖVERVAKNING

87. Medlemsstaterna bör informera kommissionen om sin uppföljning av denna rekommendation inom 18 månader efter det att den antagits. På grundval av denna information bör kommissionen övervaka och bedöma de åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna och lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet inom 24 månader efter det att den antagits.

Utfärdad i Bryssel den 8 december 2022.

På kommissionens vägnar
Didier REYNDERS
Ledamot av kommissionen